

מבקר המדינה | דוח על הביקורת בשלטון המקומי | התשפ"ב-2022

ביקורת מעקב

הקמת העיר חריש

הקמת העיר חריש – ביקורת מעקב

רקע

בדצמבר 1990 החליטה הממשלה לאשר את תוכנית "שבעת הכוכבים" לפיתוח יישובים קהילתיים-פרווריים שייצרו רצף התיישבותי בציר הגבעות שלאורך כביש חוצה ישראל. בתוכנית נכללה בין היתר הקמתו של היישוב חריש בתחום המועצה האזורית מנשה, השוכן בפתחו המערבי של ואדי ערה, מדרום לכביש 65 וממזרח לכביש 6. בשנת 2007 החל משרד הבינוי והשיכון (משרד השיכון) להכין תוכנית אב לעיר חרדית בחריש, ובספטמבר 2008 הוקמה הוועדה המיוחדת לתכנון ולבנייה חריש (הוועדה המיוחדת)¹. בשנת 2012 הפך היישוב חריש למועצה המקומית חריש (המועצה המקומית או המועצה). בסוף שנת 2012 החליט משרד השיכון לשווק את המגרשים ביישוב לכלל המגורים, ובשנים 2012 – 2015 הוועדה המיוחדת אישרה תוכניות מתאר להקמת 12,684 יחידות דיור (יח"ד) ביישוב. בהחלטת הממשלה 870 מדצמבר 2015 הוחלט על "סיוע בהקמת העיר חריש". בהחלטה הכריזה הממשלה כי חריש הוא יישוב בעל עדיפות לאומית ואימצה את המלצותיה של ועדת המנכ"לים להפעלת תוכנית לקידומו ולפיתוחו של היישוב לקראת הפיכתו לעיר. בסוף שנת 2020 התגוררו בתחומי המועצה המקומית חריש כ-22,280 תושבים². הדירוג החברתי-כלכלי של חריש בשנת 2016 היה באשכול שלוש ובשנת 2017 הדירוג היה באשכול חמש.

1 בצו התכנון והבנייה (מרחב תכנון מיוחד חריש) (הארכת תוקף), התשע"ט-2018, הוארך תוקף המינוי של הוועדה המיוחדת בשלוש שנים נוספות. הצו האמור נכנס לתוקפו ב-27.11.18, ותוקפו פקע ב-27.11.21. בינואר 2022 אושרה הארכת תוקפו בשנתיים נוספות מ-1.2.22 ועד ל-1.2.24.

2 על פי הערכת המועצה ובהתבסס על נתוני הארנונה והשימוש במים.

נתוני מפתח

כ-500,000 מ"ר	כ-70,000 מ"ר	כ-7,080	כ-22,280
סך שטחי ארנונה מניבים משטחי התעסוקה הנדרשים למועצה לצורך פיתוח עצמאות כלכלית ⁴ .	שטחי מסחר ותעסוקה הרשומים במערכת הגבייה של המועצה ביוני 2021.	יחידות דיור מאוכלסות בסוף שנת 2020 לעומת צפי של כ-12,800 יחידות דיור.	תושבים בחריש בסוף שנת 2020 ³ לעומת צפי של כ-57,000 תושבים. צפי האוכלוסייה לסוף שנת 2023 הוא כ-47,000 תושבים.
	כ-83.4 מיליון ש"ח	כ-31.4 מיליון ש"ח	כ-114.7 מיליון ש"ח
	הגירעון המצטבר בתקציב לסוף שנת 2020 אם לא היו מתקבלים מענקים במסגרת תוכנית הייצוב.	העודף המצטבר בתקציב הרגיל לסוף שנת 2020.	סך הסכומים שהעביר משרד הפנים לחריש במסגרת תוכנית הייצוב עד לסוף שנת 2020.

פעולות הביקורת

בשנת 2016 פרסם משרד מבקר המדינה דוח בעניין "הקמת העיר חריש – היבטים מוניציפליים" (הדוח הקודם או הביקורת הקודמת)⁵. בחודשים יוני – יולי 2021 בדק משרד מבקר המדינה את פעולותיהם של המועצה המקומית חריש, משרד הפנים, משרד השיכון ומשרד התחבורה והבטיחות בדרכים (משרד התחבורה) לתיקון הליקויים העיקריים שהועלו בדוח הקודם בנוגע להיערכות הארגונית המיוחדת של המועצה המקומית להפיכתה לעירייה; לניהולה הכספי של המועצה ולמעורבותם של משרדי הממשלה בתכנון אזורי תעסוקה ובמתן פתרונות תחבורתיים (ביקורת המעקב). בדיקות השלמה נעשו בוועדה המיוחדת לתכנון ולבנייה חריש.

3 על פי הערכת המועצה ובהתבסס על נתוני הארנונה והשימוש במים.
 4 על פי חוות דעת כלכלית מנובמבר 2020 שהכינה חברה שעימה התקשרה המועצה לצורך "בחינת פיתוח תעסוקה בעיר - צרכים לעומת מאזני ביקוש והיצע לתעסוקה".
 5 ראו מבקר המדינה, **דוחות על הביקורת בשלטון המקומי** (2016), בפרק "הקמת העיר חריש - היבטים מוניציפליים", עמ' 601 - 649.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

צפי אכלוס – בדצמבר 2015 תחזית משרד השיכון הייתה כי היישוב חריש ימנה כ-57,000 תושבים עד סוף שנת 2020, ואילו בפועל מנה היישוב – להערכת המועצה – כ-22,000 תושבים בסוף אותה השנה.

מינוי ועדות החובה והתכנסותן – בביקורת הקודמת עלה כי מליאת המועצה הקימה רק שבע ועדות חובה, למשל היא לא הקימה ועדה לקליטת עלייה⁶. עוד עלה כי המועצה לא הקפידה לכנס את ועדותיה בתדירות הנדרשת. ביקורת המעקב העלתה כי מליאת המועצה מינתה עשר ועדות חובה כנדרש, אולם שבע מהן לא כונסו בתדירות הנדרשת מהם בפקודות ובצו – אחת לשלושה חודשים. כך בשנים 2018 – 2020 הוועדות האלה לא כונסו כנדרש: הוועדה לענייני ביקורת, ועדת מל"ח, הוועדה להנצחת נפגעי פעולות איבה, הוועדה לאיכות הסביבה, הוועדה למאבק בנגע הסמים, הוועדה למיגור אלימות והוועדה לקליטת עלייה.

התקנת חוקי עזר – למועד סיומה של הביקורת הקודמת לא סיימה המועצה המקומית חריש את עדכון כל חוקי העזר הישנים ואת אישורם של חוקי העזר החדשים. בביקורת המעקב עלה כי בספטמבר 2015 פורסמו שלושה חוקי עזר העוסקים בסלילת רחובות, שטחים ציבוריים פתוחים ובתיעול, וכי משנת 2016 ועד למועד סיום ביקורת המעקב אישרה המועצה חמישה חוקי עזר בתחומים מרכזיים לפעילותה: שלושה חוקי עזר העוסקים בשמירת איכות הסביבה ומניעת מפגעים, בשירותי שמירה ובהעמדת רכב וחנייתו פורסמו, ושני חוקי עזר נוספים, העוסקים בפתיחת בתי עסק ובסגירתם וכן במודעות ושלטים, ממתינים לאישור משרד הפנים. עוד עלה בביקורת כי במרץ 2017 אישרה מליאת המועצה את חוק העזר לחריש (אגרת תעודת אישור). עם זאת, לא נמצא כי חוק העזר הועבר לאישור משרד הפנים.

תעריפי היטלים ואגרות במסגרת חוקי עזר – מניתוח השוואת תעריפים עולה כי בכל הנוגע להיטלי סלילת כבישים תעריפי המועצה המקומית חריש גבוהים בכ-7% – 105% מתעריפי העיריות אריאל וקריית שמונה, וכי התעריפים בכל הנוגע לתיעול נמוכים בכ-8% – 70% מתעריפי העיריות מודיעין-מכבים-רעות וקריית שמונה.

מגבלת גבייה – ביולי 2021, כשנה וחצי לאחר פקיעת מועד מגבלת הגבייה בחוקי העזר העוסקים בתיעול ובסלילתם של רחובות ושנתיים וחצי לאחר פקיעתו בחוק העזר העוסק בשטחים ציבוריים פתוחים, פורסמו ברשומות שלושת חוקי העזר האמורים, הכוללים מגבלת גבייה מעודכנת ותעריפים מעודכנים.

6 ועדת קליטת עלייה היא ועדת חובה אם לפחות 10% מתושבי המועצה עלו לישראל לאחר 1.1.90.

המצב הכספי של המועצה – בביקורת הקודמת צוין כי בהיעדר פתרון הנראה לעין בעניינו של אזור תעסוקה שייצור למועצה המקומית מקור הכנסה, יש חשש שהרשות לא תוכל לאזן את תקציבה ממקורותיה העצמיים, וגם לאחר שנת 2019 תהיה תלויה במענקים מהמדינה כדי שתוכל להמשיך לספק שירותים לתושבים. בביקורת המעקב עלה כי בהתאם לדוחות הכספיים המבוקרים של המועצה בשנים 2016 – 2019 היא סיימה את השנה בעודף תקציבי לאחר קבלת מענקים, ובמצטבר עד 31.12.19 בעודף של כ-41 מיליון ש"ח. עוד עלה כי ללא קבלת המענקים היה למועצה גירעון תקציבי בכל אחת מאותן השנים, ובמצטבר עד 31.12.19 – גירעון בהיקף של כ-67 מיליון ש"ח. על פי נתוני המועצה, הגירעון לסוף שנת 2020 היה כ-16.3⁷ מיליון ש"ח. באותה השנה קיבלה המועצה מענקים במסגרת תוכנית הייצוב בסך של 6.5 מיליון ש"ח. תוכנית הייצוב שהכין משרד הפנים, המענקים שהוענקו והעודפים שצברה המועצה המקומית חריש בתקציבה סייעו למועצה בשנות הפעלת התוכנית ואף בשנת 2020, אך לא ניתן מענה לגירעון המובנה בתקציבה, ולפיכך המועצה המקומית חריש עלולה להיות רשות גירעונית לאורך זמן התלויה במענקי המדינה לצורך איזון תקציבה, ועולה החשש כי לא תוכל לקיים את פעילותה השוטפת ולתת את השירותים המיטביים לתושביה.

אזורי תעסוקה – בביקורת הקודמת הועלה כי בתוכניות המתאר של חריש לא הוקצה שטח לאזור תעסוקה, וכי עד מועד סיום הביקורת הקודמת, בפברואר 2016, אושרו בתחום התוכניות המפורטות לשכונת העיר כ-53,865 מ"ר למסחר וכ-183,615 מ"ר לתעסוקה, דבר העלול לפגוע בצמיחתה ובהתפתחותה של העיר ולהותירה גירעונית לאורך שנים. בביקורת המעקב עלה כי אף שהושגה התקדמות מסוימת יחסית לדוח הקודם בתכנון אזורי תעסוקה לחריש, למשל תכנון אזור תעסוקה בשכונת חריש דרום, עדיין אין פתרון שיביא להגדלת ההכנסות העצמיות של המועצה המקומית חריש. נכון למועד סיום הביקורת קיים מחסור של כ-430,000 מ"ר שטחי תעסוקה מניבים: שטחי התעסוקה במערכת הגבייה של המועצה המחויבים בארנונה מסתכמים בכ-70,000 מ"ר, ואילו שטחי התעסוקה המניבים הנדרשים לפיתוח כלכלי של חריש בחוות דעת כלכלית מנובמבר 2020 מסתכמים בכ-500,000 מ"ר.

חלוקה הכנסות – בביקורת המעקב עלה כי בספטמבר 2016 מינה משרד הפנים ועדת חקירה לאיחוד רשויות, לשינוי גבולות, לחלוקת הכנסות ולשינוי מעמד מוניציפלי באזור חיפה (הוועדה הגיאוגרפית חיפה). בין היתר נקבע כי הוועדה תעסוק בנושא שינוי גבולות וחלוקת הכנסות. המלצות הוועדה בדבר שינויי הגבולות הועברו לאישור שרת הפנים, ובנובמבר 2021 היא חתמה על העברת הגבולות לחריש⁸. עם זאת, למועד סיום ביקורת המעקב עדיין לא סיימה הוועדה הגיאוגרפית חיפה לדון בעניין חלוקת הכנסות מחצבת ורד ולא הגישה את המלצותיה בנושא.

7 בתמצית נתוני התקציב הרגיל לתקופה של הרבעון הרביעי של שנת 2020 שמסרה המועצה נרשם המענק מתוכנית הייצוב, בסך של כ-6.5 מיליון ש"ח, הן בצד ההכנסות כ"מענק לכיסוי גירעון מצטבר" והן בצד ההוצאות כ"העברה לכיסוי גירעון מצטבר".

8 שרת הפנים אישרה העברה של 651 דונם מהמועצה המקומית חריש למועצה האזורית מנשה, והעברה של 2,618 דונם מהמועצה האזורית מנשה למועצה המקומית חריש.

מתן פתרונות תחבורתיים – בביקורת הקודמת עלה כי על אף הצורך המיידי בסלילתם של כביש 444 החדש (מצומת חריש עד החיבור עם כביש 9) וכביש 611, שייתנו מענה תחבורתי לתנועה באזור חריש בשנת 2020, אישרו משרד השיכון ומשרד התחבורה רק את תכנונם. בביקורת המעקב עלה כי חלה התקדמות מסוימת ביצירת מענה תחבורתי לתושבי חריש, אולם הפרויקטים התחבורתיים עדיין לא הושלמו וטרם התקבלה החלטה בנוגע לחיבור חריש ישירות לכביש שש, להלן הפרטים: מחלף משמר הגבול – בשלבי ביצוע, וביצועו צפוי להסתיים בפברואר 2022, אומדן עלות הפרויקט כ-580 מיליוני ש"ח; המקטע הראשון של כביש 611 – הסתיים התכנון המוקדם, והפרויקט בשלב שלקראת תכנון מפורט ללא תקציב לביצוע – אומדן העלות הכוללת של המקטע הראשון הוא כ-357 מיליוני ש"ח; שני המקטעים הדרומי והמזרחי – טרם החל התכנון הסטטוטורי וטרם הוקצה תקציב, אומדן העלות הכוללת של שני המקטעים הנוספים הוא כ-450 מיליוני ש"ח; כביש 444 מצוי בשלבים תכנוניים סטטוטוריים בלבד, שצפויים להסתיים בשנת 2024⁹, ללא תקציב לתכנון מוקדם ומפורט ולביצוע, אומדן עלות הפרויקט מקטע הכביש ומסילת הרכבת הוא כ-4.5 מיליארד ש"ח.

המבנה הארגוני – בביקורת הקודמת עלה כי המועצה המקומית חריש לא קבעה לעצמה מבנה ארגוני ואף לא דנה בהמלצות חברת הייעוץ שעימה התקשרה למטרה זו. ביקורת המעקב העלתה כי המועצה קבעה לעצמה מבנה ארגוני לשנים 2019 ו-2020.

קליטת כוח אדם ואיוש משרות – בביקורת הקודמת נמצא כי המועצה לא הכינה תוכנית סדורה לגיוס כוח האדם שאושר לה בפעילות א' וב' ויישמה אותן באופן חלקי במועד שנקבע בפעילות על אף שאושר לה לצורך זה תקציב ייעודי. ביקורת המעקב העלתה כי המועצה המקומית חריש איישה את המשרות שאושרו לה בפעילות האמורות. מנהלת משאבי אנוש במועצה מסרה לצוות הביקורת כי למועד סיום הביקורת מנה תקן כוח האדם של המועצה, המבוסס על המבנה הארגוני שקבעה המועצה, 381.75 משרות (100% משרה) לכלל הרשות. עוד היא מסרה כי פרט למשרה אחת כל התקנים אוישו.

נוהלי עבודה בתחום כוח האדם – בביקורת הקודמת עלה כי תחום כוח האדם במועצה המקומית חריש לא הוסדר כראוי. למשל, המועצה לא קבעה נוהלי עבודה בכל הקשור לביצוע מכרזי כוח אדם פנימיים וחיצוניים; לקליטת עובדים ולקידומם; לצבירת ימי חופשה ומחלה; להקצאת רכב; לתשלום בגין שעות נוספות ולניוד עובדים. ביקורת המעקב העלתה כי המועצה קבעה נהלים נוספים בנושאי כוח אדם והכינה חוברת "מידע לעובד/ת/חדש/ה", הכוללת מידע במגוון תחומים, בין היתר מידע בדבר שעות עבודה ונוכחות, חופשות והיעדרויות וחכיות סוציאליות.

מליאת המועצה – בביקורת הקודמת עלה כי בשנים 2014 – 2015 מליאת המועצה לא התכנסה בתדירות הנדרשת. בביקורת המעקב עלה כי מליאת המועצה התכנסה כנדרש בשנים 2018 – 2020.

טיפול בפניות הציבור והקמת מוקד עירוני – בביקורת הקודמת עלה כי המועצה המקומית חריש לא טיפלה בתלונות הציבור כנדרש, כי לא היה לה מוקד לטיפול בתלונות, כי היא לא תיעדה את פניות הציבור, וכי היא לא פרסמה הנחיות ונוהלי עבודה לטיפול בפניות. בביקורת המעקב עלה כי בשנת 2016 הקימה המועצה את "מרכז שירות לתושב" הנותן מענה על פניות התושבים, ובשנת 2019 הקימה המועצה את אגף קשרי תושבים, הכולל את מרכז השירות לתושב. המועצה קבעה ועדכנה שישה נוהלי עבודה להסדרת הפעילות של מרכז שירות לתושב. נוסף על השירותים הניתנים במרכז שירות לתושב, המועצה נותנת לתושביה שירותים מקוונים במגוון נושאים באמצעות אתר האינטרנט שלה, למשל בנושא רישום למוסדות החינוך, רישום לצהרונים, רישום לחוגים ושירותי ארנונה ומים. משרד מבקר המדינה מציין לחיוב את המועצה המקומית חריש על שהקימה את מרכז השירות לתושב ועל שביצעה סקרי שביעות רצון כדי לשפר ולייעל את השירות לתושבים.

עיקרי המלצות הביקורת

מומלץ כי משרד השיכון יבצע ניתוח של הפער בין התחזית ובין האכלוס בפועל ויבחן את החסמים לגידול במספר יח"ד ובמספר התושבים ביישוב כדי שניתן יהיה להפיק לקחים בנוגע להמשך אכלוסה של חריש ולדרכים שיאפשרו לה לעמוד ביעדי האכלוס. עוד מומלץ לגבש תחזית עדכנית לשם המשך תכנונה ופיתוחה של חריש.

על המועצה המקומית חריש להקפיד לכנס את ועדות החובה שלה בהיקף ובתדירות הקבועות בפקודות ובצו ולתעד בפרוטוקול את מועדי התכנסויותיהן ואת ההחלטות שהתקבלו בהן. על ראש המועצה, המשמש יו"ר של כמה ועדות, לדאוג לכינוסן ולהפעיל את הסמכות שהוקנתה לו לכינוסן של יתר הוועדות בהיקף ובתדירות הנדרשים.

על המועצה המקומית חריש לוודא כי חוקי העזר שאישרה מליאת המועצה יועברו לאישור משרד הפנים ויפורסמו כדיון, זאת כדי שהיא תוכל לגבות היטלים מכוחם ולממן את פעולותיה. על המועצה המקומית חריש לפעול לקידום חוקי עזר נוספים ככל שנדרש לפעילותה.

מומלץ כי משרד הפנים יבחן את הפערים בתעריפים של היטלי סלילת הכבישים והתיעול במישור הכלל-ארצי במסגרת הליכי אישור חוקי עזר ואת השפעת הפערים האמורים על רמת הפיתוח ומחירי הדירות ברשויות השונות.

על המועצה המקומית חריש להקפיד להאריך את תוקף הגבייה של חוקי העזר, לבצע תחשיבים מעודכנים להיטלים השונים ולעדכן את התעריפים בחוקי העזר שלה בהתאם לצורך, עוד קודם לפקיעת מגבלת הגבייה, על מנת שתוכל להטיל היטלים ולגבותם כדיון.

מומלץ כי המועצה המקומית חריש תפעל לעדכן את זמני התקן לטיפול בפניות התושבים בכל תחום שירות שהיא נותנת לתושביה ולפרסומם. עוד מומלץ כי מליאת המועצה תקיים דיונים בנושא השירות לציבור.

מומלץ כי כל הגורמים הנוגעים בדבר ימשיכו לפעול להמשך התכנון והקידום של אזורי תעסוקה, שיתרמו לפיתוחו ולחיזוקו הכלכלי של היישוב חריש.

מומלץ כי משרד הפנים ישלים את פעולותיו לשינוי הגבולות ולגיבוש מנגנונים לחלוקת הכנסות מחצבת ורד.

מומלץ כי משרד התחבורה ומשרד השיכון ימשיכו לקדם את תכנונה וביצועה של מערכת הכבישים הבין-עירונית ומערכות התחבורה הציבורית האמורות לשרת את היישוב חריש, לצורך מתן פתרונות תחבורתיים לבעיית עומס התנועה בסביבתו.

מידת תיקון עיקרי הליקויים שעלו בדוח הקודם

מידת תיקון הליקוי כפי שעלה בביקורת המעקב				הליקוי בדוח הביקורת הקודם	הגוף המבוקר	פרק הביקורת
לא תוקן	תוקן במידה רבה	תוקן במידה מועטה	תוקן באופן מלא			
				המועצה לא קבעה לעצמה מבנה ארגוני.	המועצה המקומית חריש	המבנה הארגוני
				המועצה לא הכינה תוכנית סדורה לגיוס כוח האדם שאושר לה בפעימות א' וב' ויישמה אותן באופן חלקי, אף שאושר לה לצורך כך תקציב ייעודי.	המועצה המקומית חריש	קליטת כוח אדם ואיוש משרות
				תחום כוח האדם במועצה המקומית חריש לא הוסדר כראוי. למשל, המועצה לא קבעה נוהלי עבודה בכל הקשור לביצוע מכרזי כוח אדם פנימיים וחיצוניים; לקליטת עובדים וקידומם; לצבירת ימי חופשה ומחלה; להקצאת רכב; לתשלום בעד שעות נוספות ולניוד עובדים.	המועצה המקומית חריש	נוהלי עבודה בתחום כוח האדם

פרק הביקורת	הגוף המבוקר	הליקוי בדוח הביקורת הקודם	מידת תיקון הליקוי כפי שעלה בביקורת המעקב			
			לא תוקן	תוקן במידה מועטה	תוקן במידה רבה	תוקן באופן מלא
מליאת המועצה וועדותיה	המועצה המקומית חריש	מליאת המועצה לא התכנסה בתדירות הנדרשת בשנים 2014 ו-2015. המועצה לא מינתה את כל ועדות החובה על פי הדין ולא הקפידה לכנס את ועדותיה בתדירות הנדרשת.				
התקנת חוקי עזר	המועצה המקומית חריש	למועד סיומה של הביקורת הקודמת לא סיימה המועצה המקומית חריש את עדכון כל חוקי העזר הישנים ואת אישורם של חוקי העזר החדשים.				
טיפול בפניות הציבור והקמת מוקד עירוני	המועצה המקומית חריש	למועצה המקומית חריש לא היה מוקד לטיפול בתלונות, היא לא טיפלה בתלונות הציבור כנדרש ולא תיעדה את פניות הציבור. המועצה לא פרסמה הנחיות ונוהלי עבודה לטיפול בפניות.				
המצב הכספי של המועצה	משרד הפנים	בהיעדר פתרון הנראה לעין בעניינו של אזור תעסוקה שייצור מקור הכנסה למועצה המקומית, קיים חשש שהרשות לא תוכל לאזן את תקציבה ממקורותיה העצמיים, וגם לאחר שנת 2019 תהיה תלויה במענקים מהמדינה כדי שתוכל להמשיך לספק שירותים לתושבים.				

מידת תיקון הליקוי כפי שעלה בביקורת המעקב				הליקוי בדוח הביקורת הקודם	הגוף המבוקר	פרק הביקורת
תוקן באופן מלא	תוקן במידה רבה	תוקן במידה מועטה	לא תוקן			
				בביקורת הקודמת הועלה כי בתוכניות המתאר המאושרות הקיימות של חריש לא הוקצה שטח לאזור תעסוקה, וכי עד מועד סיום הביקורת הקודמת, בפברואר 2016 אושרו בתחום התוכניות המפורטות לשכונת העיר כ-53,865 מ"ר למסחר וכ-183,615 מ"ר לתעסוקה, דבר העלול לפגוע בצמיחה ובהתפתחותה של העיר ולהותירה גירעונית לאורך שנים.	משרד הפנים	אזורי תעסוקה

סיכום

הקמת העיר חריש, האמורה לאכלס עשרות אלפי תושבים, היא משימה לאומית המחייבת היערכות מיוחדת של משרדי ממשלה רבים ושיתוף פעולה ביניהם וכן שיתוף פעולה ביניהם לבין הנהלת המועצה המקומית. ביקורת המעקב העלתה כי המועצה המקומית חריש תיקנה את מרבית הליקויים שעלו בדוח הקודם ונבדקו בביקורת המעקב, וכי עליה להשלים את תיקון כל הליקויים. עוד העלתה ביקורת המעקב כי אף שחלה התקדמות מסוימת בתכנונם לא ניתנו פתרונות לעניין היעדר אזורי תעסוקה ופתרונות תחבורתיים באזור, וכי היעדר פתרון לבעיית ההכנסות העצמיות של חריש מותיר אותה במצב של גירעון מובנה בתקציבה השוטף.

על כל הגורמים הנוגעים בדבר – המועצה המקומית ומשרדי הממשלה, ובהם משרד הפנים, משרד השיכון ומשרד התחבורה – לפעול בשיתוף פעולה לקידום היישוב ולפיתוחו, בהתאם להחלטות הממשלה בנושא, בין היתר בתחומים המוניציפליים, הכספיים, התעסוקתיים והתחבורתיים.

